

УДК 378:613

Ю. І. Палічук

Буковинський державний
фінансово-економічний університет

МОДЕЛЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається модель реалізації здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі ВНЗ як навчальний процес, що спрямований на формування компонентів здоров'язбереження, валеологічної культури, здоров'язбереження, нерозривно пов'язаних із формуванням і розвитком уявлень студентів про здоровий спосіб життя, а також покликаний забезпечити підготовку студентів у цьому напрямі відповідно до принципів здоров'язбереження. Проаналізовано модель, як спосіб узагальненого відображення явища, результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвідношення теоретичних уявлень про об'єкт з емпіричними знаннями про нього. Рекомендовано впроваджувати цю модель педагогічної здоров'язберезувальної технології в освітній процесі ВНЗ.

Ключові слова: технології, моделювання, підготовка, здоров'я, готовність, методика, критерії, здоровий спосіб життя, студенти.

Постановка проблеми. Проблема застосування здоров'язберезувальних технологій в умовах сьогодення набуває особливого значення. Аналіз програм для вищих навчальних закладів: «Безпека життєдіяльності», «Цивільна оборона», «Основи медичних знань», «Фізичне виховання», «Захист Вітчизни», свідчить про те, що вони в цілому зорієнтовані на вирішення завдань «здоров'язбереження» студентів [7]. Така спрямованість знайшла своє відображення в нормативах і вимогах оцінки знань і вмінь, які є складовою змісту навчальної програми. Водночас низький рівень рухової активності, ігнорування специфіки навчання та майбутньої професійної діяльності економістів, гальмують процес формування здорового способу життя.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасними науковцями розглядаються педагогічні умови, що сприяють формуванню необхідних якостей майбутніх фахівців у різноманітних видах діяльності. Так, С. В. Кириленко, Л. І. Лубишевою вивчалися педагогічні умови технології формування культури здоров'я старшокласників, Н. І. Соловійовою – педагогічні умови культури здорового способу життя учнів, Н. А. Башавець, Ю. І. Палічуком – педагогічні здоров'язберезувальні технології в системі підготовки фахівців економічного профілю [1; 5], Ю. В. Драгнєвим – педагогічні умови з формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання, Г. Л. Кривошеєвою – педагогічні умови формування культури здоров'я студентів університету, Д. Є. Вороніним – психолого-педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів [2], А. В. Домашенком – умови ефективного здійснення оздоровчого впливу фізичного виховання на студентів та ін.

Проблема застосування здоров'язберезувальних технологій в умовах сьогодення набуває особливого значення ще й тому, що в багатьох вищих навчальних закладах економічного профілю здійснюється підготовка спеціалістів, магістрів для отримання професії економіста-педагога.

Мета статті – розробити модель педагогічної здоров'язберезувальної технології в освітньому процесі ВНЗ. На основі моделі розглянути досліджуване явище як систему, перевірити істинність і повноту теоретичних уявлень.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про необхідність формування культури здоров'я через освіту як соціальний інститут [3; 8; 10]. Формування здоров'язберезувального освітнього простору передбачає інтеграцію соціально-гуманітарних дисциплін, участь усіх учасників навчально-виховного процесу: студентів, адміністративно-управлінський апарат, професорсько-викладацький склад, допоміжні служби ВНЗ [9]. Концептуальний задум експериментальної програми передбачає необхідність істотних змін у сфері індивідуальної та суспільної свідомості, відмову від споживчого підходу до здоров'я, формування почуття відповідальності за стан власного благополуччя та здоров'я рідних і близьких. Ідея концепції здорового способу життя в економічному університеті повинна реалізовуватися на основі принципу єдності особистісного і професійного становлення фахівця [4; 6].

Для побудови моделі освітнього процесу, спрямованого на здоров'язбереження студентів, необхідно було визначити мету й завдання експериментальної роботи. Важливим питанням побудови моделі є визначення її ефективності, тому що в підсумку ми повинні говорити про нову якість освіти, отже, і новий підхід до її ефективності, зокрема педагогічної ефективності здоров'язберезувальних технологій.

Важливою системоутворюючою складовою здоров'язберезувальної технології, що відображена в моделі, є такі педагогічні умови: формування ціннісного ставлення до здоров'я; валеологізація змісту освіти в процесі вивчення навчальних дисциплін: фізичне виховання, цивільна оборона, основи медичних знань, захист Вітчизни, безпека життєдіяльності; валеологізація виховного процесу; організація валео-педагогічного моніторингу [7].

У процесі моделювання здоров'язберезувального освітнього простору вищої школи ми дотримувалися загальнодидактичних (зв'язку теорії з практикою, професійної спрямованості, доступності, систематичності й послідовності, науковості, свідомості, емоційності) та специфічних принципів

(інтегративності, модульності, індивідуалізації й диференціації, неперервності, оздоровчої спрямованості), які регулюють основні компоненти професійної підготовки.

Результати аналізу наукової літератури, даних емпіричного дослідження, урахування досвіду роботи у ВНЗ дали можливість розробити модель педагогічної здоров'язберезувальної технології, що відображає структурно-функціональну взаємодію основних компонентів професійної підготовки й базові характеристики (принципи, педагогічні умови, етапи підготовки, критерії та показники визначення рівнів сформованості готовності до здоров'язбереження) (див. рис. 1).

Моделювання як метод науково-педагогічного дослідження спрямоване на відтворення характеристик деякого об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для їхнього вивчення. На основі моделі можна розглянути досліджуване явище як систему, перевірити істинність і повноту теоретичних уявлень.

Модель розглядається як спосіб узагальненого відображення явища, результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвідношення теоретичних уявлень про об'єкт з емпіричними знаннями про нього.

За допомогою моделей можна спроектувати ту або іншу галузь знань, умінь, здібностей будь-якого учасника педагогічної системи, якими вони повинні бути з погляду очікуваного результату. Це дає знання про те, що повинно бути сформовано. А зіставлення того, що формує система, з тим, що повинно бути сформовано, дає змогу оцінити наявну педагогічну систему та здійснити свідомий пошук шляхів її вдосконалювання.

Під час дослідження було враховано міждисциплінарність і полупрофесіональність, що властиві сучасному освітньому простору. Інтеграція в нашому дослідженні характеризується не як сума частин чи їх механічне об'єднання, а як їх органічне взаємопроникнення, яке забезпечує якісно новий результат, нове системне утворення. Таким чином, під інтегративним підходом розуміємо цілісне уявлення сукупності об'єктів, явищ, процесів, об'єднаних спільністю як мінімум однієї з характеристик здоров'язбереження, у результаті чого утворюється його нова якість.

Методологічною основою для виділення окремих етапів формування готовності до здоров'язбереження майбутніх економістів були ідеї про те, що кожне явище у своєму розвитку проходить шлях від виникнення, перших проявів до досягнення зрілого стану через становлення й закріплення.

Важливим компонентом педагогічної здоров'язберезувальної технології є форми, методи та прийоми навчання.

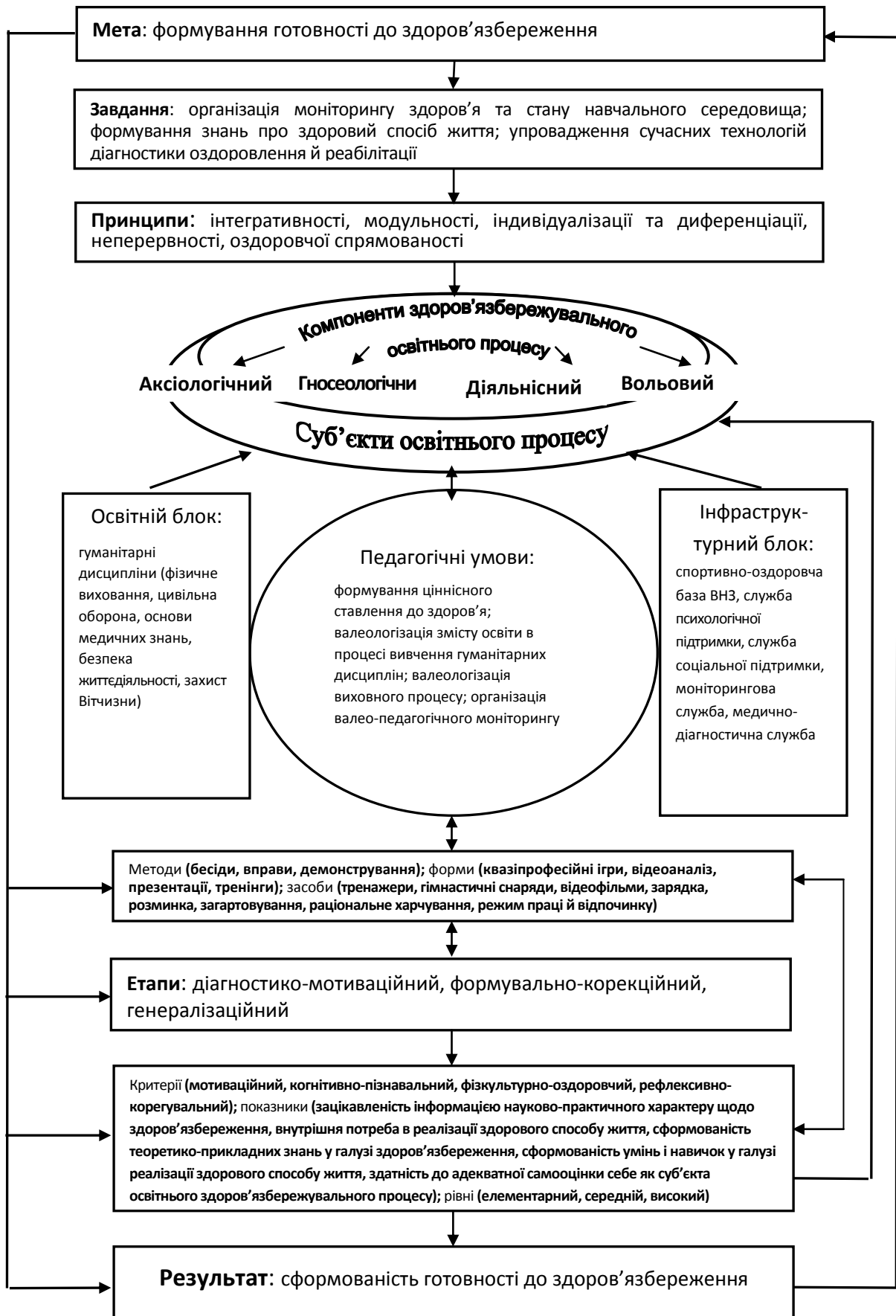

Рис. 1. Модель педагогічної технології формування здоров'язбереження студентів економічного ВНЗ

До основних форм організації здоров'язбереження належать: проблемні лекції, практичні, тренувальні заняття, квазіпрофесійні ігри, відеоаналіз, презентації, тренінги, домашні диференційовані завдання, самостійна й індивідуальна робота, розробка індивідуальних фізкультурно-оздоровчих програм, конкурси та змагання тощо.

Методи формування здоров'язбереження охоплюють: бесіди, вправи, демонстрування, інтерактивні методи, методи проблемного навчання.

До основних засобів формування готовності до здоров'язбереження відносимо: тренажери, гімнастичні снаряди, відеофільми, зарядку, розминку, загартовування, раціональне харчування, режим праці й відпочинку тощо.

Висновки. Таким чином, модель реалізації здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі ВНЗ є не що інше, як навчальний процес, що спрямований на формування компонентів здоров'язбереження, валеологічної культури, здоров'язбереження, нерозривно пов'язаних із формуванням і розвитком уявлень студентів про здоровий спосіб життя, а також покликаний забезпечити підготовку студентів у цьому напрямі відповідно до принципів здоров'язбереження. Ця модель відображає структурно-функціональну взаємодію основних компонентів професійної підготовки.

Перспективи подальших досліджень. Планується проведення дослідження з вивчення стану впровадження моделі педагогічної здоров'язбережувальної технології в освітній процес ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башавець Н. А. Теоретичні основи формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців-економістів : монографія / Н. А. Башавець. – О. : Фенікс, 2011. – 417 с.
2. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Воронін Дмитро Євгенович. – Херсон, 2006. – 221 с.
3. Гусак П. М. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології : монографія / П. М. Гусак, Н. В. Зимівець, В. С. Петрович ; М-во освіти і науки України, Волинський нац. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. – 219 с.
4. Митяева А. М. Здоровьесберегающие педагогические технологии : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. М. Митяева. – М. : Академия, 2008. – 192 с.
5. Палічук Ю. І. Педагогічні здоров'язбережувальні технології в системі підготовки фахівців економічного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Палічук Юрій Іванович. – Тернопіль, 2011. – 215 с.
6. Петров В. О. Здоровьесберегающие технологии в работе учителя физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Петров Вадим Олегович. – Ростов н/Д., 2005. – 201 с.
7. Програми навчальних дисциплін: «Безпека життєдіяльності», «Захист Вітчизни», «Фізичне виховання», «Цивільна оборона», «Основи медичних знань». Ухвалені Вченою радою Буковинського державного фінансово-економічного університету. – Чернівці, 2013.

8. Сериков Г. Н. Здоровьесбережение в гуманном образовании / Г. Н. Сериков, С. Г. Сериков. – Екатеринбург ; Челябинск : ЧГПУ, 1999. – 242 с.

9. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в работе учителя и школы / Н. К. Смирнов. – М. : АРКТИ, 2003. – 272 с.

10. Чайка В. М. Основы дидактики : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закладів] / В. М. Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – 240 с.

РЕЗЮМЕ

Паличук Ю. И. Модель здоровьесбережения в учебно-воспитательном процессе высшей экономической школы.

В статье рассматривается модель реализации здоровьесберегающих технологий в образовательном процессе вуза как учебный процесс, который направлен на формирование компонентов здоровьесбережения, валеологической культуры, здоровьесбережения, неразрывно связанных с формированием и развитием представлений студентов о здоровом образе жизни, а также призван обеспечить подготовку студентов в этом направлении в соответствии с принципами здоровьесбережения. Проанализирована модель как способ обобщенного отражения явления, результат абстрактного обобщения практического опыта, соотношение теоретических представлений об объекте с эмпирическими знаниями о нем. Рекомендуется внедрять эту модель педагогической здоровьесберегающей технологии в образовательном процессе вуза.

Ключевые слова: технологии, моделирование, подготовка, здоровье, готовность, критерии, здоровый образ жизни, студенты.

SUMMARY

Palichuk Y. The model of health preservation in the educational process of higher economic school.

The use of health preserving technology in today's conditions is particularly important because in many institutions of higher education economics are trained professionals and masters for the profession of economist and educator.

The article discusses the model implementation of health preserving technologies in the educational process of high school as a learning process, which is aimed at forming components of health preservation, valeology culture inseparably connected with the formation and development of the preparations of students for a healthy lifestyle, and is intended to provide training for students in this direction accordance with the principles of health preservation.

The analysis of the scientific and methodological literature demonstrates the need for a culture of health through education as a social institution. The formation of health preserving educational environment provides the integration of social and human sciences, the participation of all members of the educational process, students, administrative and managerial staff, faculty, university support services. Conceptual plan pilot program involves a fundamental change in individual and social consciousness, the refusal of the consumer approach to health, a sense of personal responsibility for the welfare and health of relatives. The idea of the concept of a healthy lifestyle in Economics University should be implemented based on the principle of unity of personal and professional development of the specialist. The model is analyzed as a way to reflect a generalized phenomenon, the result of an abstract generalization of practical experience, the ratio of the theoretical concepts of the object with the empirical knowledge of it.

To construct the model of the educational process aimed the author had to define the purpose and objectives of the experimental work. An important issue of constructing the model is to determine its effectiveness, because in the end we have to talk about the new quality of education, therefore, a new approach to its effectiveness, including teacher

effectiveness of health preserving technology. This model reflects the structural and functional interaction of the main components of training. It is recommended to implement this model of teaching health-technology in the educational process at the university.

Key words: *technology, modeling, training, health, readiness, criteria, a healthy lifestyle, the students.*